

Тема 11. Порівняльні дослідження влади Джона Волтона та Тері Кларка

План

1. Дослідження Джона Волтона
2. Дослідження Тері Кларка

1. Дослідження Джона Волтона.

Дослідження Джона Волтона стало першою серйозною спробою узагальнити результати великої кількості вже проведених досліджень у різних локальних спільнотах; до нього порівняльний аналіз обмежувався кількома містами і не претендував на серйозні генералізації. Оскільки проведення ґрунтовних досліджень одночасно у великій кількості міст практично не уявлялося можливим навіть у США через те, що такі дослідження вимагали б гігантських фінансових витрат і дуже великої кількості учасників, Волтон поставив більш реальне завдання: вивчити основний пласт вже наявної емпіричної літератури і з'ясувати, які узагальнення можуть бути зроблені щодо методологічних і змістовних факторів, що визначають характер структури влади. Він вважав, що це дозволить виробити основні напрямки та схеми порівняльного аналізу влади у міських спільнотах.

До моменту дослідження ситуація у цій галузі політичної соціології характеризувалася тим, що єдність між дослідниками була досягнута лише в розумінні важливості вивчення влади в локальних спільнотах, а пояснення розподілу влади та їх інтерпретації суттєво відрізнялися. Основні лінії розмежування формувалися в жорсткій полеміці між «плюралістами» та «елітистами», які були зумовлені ідеологічними уподобаннями, концептуальними розбіжностями та різницями у методах дослідження, що використовуються. Аналізуючи дані емпіричних досліджень, Волтон прагнув, по-перше, систематизувати фактори, що зумовлюють відмінності їх результатів, і, по-друге, визначити евристичний потенціал вже наявної літератури та можливості узагальнення знання про структуру влади у різних.

Предметом аналізу Волтона стали результати 39 досліджень у 61 місті, опубліковані в академічних виданнях. Оскільки всі вони присвячені структурі влади, єдиною залежною змінною став «тип владної структури». Крім того, на основі аналізу наявної в його розпорядженні літератури він виділив 21 незалежну змінну, за якими була достатня кількість інформації. Для пояснення специфіки структури влади Волтон використовував класифікацію, що включає чотири її базові типи:

- 1) пірамідально-монолітний (наявність єдиної зв'язаної групи лідерів);
- 2) фракційний (мають місце принаймні дві постійні фракції);
- 3) коаліційний (нестійкі коаліції груп інтересів, які зазвичай змінюються від проблеми до проблеми)

і 4) аморфний (відсутність якого-небудь стабільного патерну лідерства). **Незалежні змінні відображають найважливіші територіально-демографічні, економічні та політико-інституціональні характеристики міст, а також інституційну приналежність дослідників та методи виявлення структури влади, які використовуються.** Територіально-демографічні змінні: регіон, розмір та зростання населення, склад населення (гомогенний – гетерогенний), рівень його інтеграції (інтегроване – розділене), тип міста (незалежний – сателіт). Соціально-економічні змінні: рівень індустріалізації, наявність – відсутність суттєвих економічних ресурсів, економічна основа (диверсифікована – вузькоспеціалізована), наявність – відсутність значної частки економічного потенціалу, що належить нечленам цієї спільноти (absentee ownership). Інституційно-політичні змінні: тип місцевого самоврядування (мер – міські менеджери – міська рада), рівень партійного змагання, сфера впливу (публічна – приватна), чисельність групи лідерів, пропорція бізнесменів та представників публічних органів влади у групі лідерів. Теоретико-методологічні: концепція влади, метод виявлення суб'єктів влади, дисциплінарна приналежність дослідника (соціолог – політолог). Відповідно до наявності 21 незалежної змінної було висловлено 21 гіпотезу щодо

впливу відповідних факторів на структуру влади у співтоваристві, які Волтон розбив на дві групи: методологічні та змістовні.

Основні гіпотези методологічного порядку можна підсумовувати так:

Виявлення пірамідальної структури влади найбільш властиве соціологам, дослідникам, які використовують репутаційний метод, які концептуалізують владу як контроль та домінування та фокусуються на приватних проблемах. Відповідно, політологи, дослідники, які використовують рішучий метод, що визначають владу як вплив і фокусуються на публічних проблемах, більш схильні виявляти фракційну чи коаліційну структуру влади.

Гіпотези змістовного порядку:

Менш концентровані структури влади виникають у більших і промислово розвинених містах, зі значними економічними ресурсами та високою часткою економічного потенціалу, що належить нечленам даної спільноти, з швидко зростаючим соціально-інтегрованим гетерогенним населенням, у яких спостерігається високий рівень партійної конкуренції, а система місцевого самоврядування не передбачає ключової ролі міських менеджерів. Зміни у структурі влади мають місце, і вони діють у напрямку більшої дисперсії влади та, відповідно, її меншої концентрації. У кожному разі Волтон посилається на висновки, зроблені на основі результатів окремих досліджень.

Які гіпотези підтвердилися, а які ні?

Гіпотези методологічного порядку загалом підтвердилися. Зокрема, підтвердилося припущення щодо залежності результатів дослідження від обраного методу. На думку Волтона, репутаційний метод справді має тенденцію значно частіше виявляти пірамідальну елітистську структуру влади, ніж інші.

Також підтвердились і гіпотези щодо залежності результатів дослідження від концептуалізації влади та фокусу у виборі проблемних сфер для виявлення її суб'єктів. Дослідження, в яких вивчення влади знаходилося в основному у сфері публічно обговорюваних проблем, як правило, виявляли плюралістичну (фракційну або аморфну) структуру влади. При цьому дані, на мій погляд, виявилися більш переконливими, ніж щодо попередньої гіпотези: якщо дослідники фокусувалися тільки на публічних або приватних проблемах, то вони виявляли, відповідно,

- плюралістичну (11 випадків проти 0)
- або елітистську (5 випадків) проти 0)

картину владних відносин;

при рівномірній увазі публічним та приватним проблемам результати дослідження виявлялися порівняно порівнянними (11 випадків елітизму та 17 випадків плюралізму).

Деяко менш очевидним є підтвердження гіпотези про те, що використання концепції влади як контролю (домінування, влади над) сприяє виявленню пірамідальної структури влади, тоді як визначення влади як впливу корелює з плюралістичними моделями влади: застосування першого підходу призвело до виявлення 10 випадків пірамідальної структури влади та 11 випадків коаліційної чи аморфної структури влади; при другому підході різниця більш помітна: 1 випадок пірамідальної структури влади та 7 випадків плюралістичної.

Нарешті, оскільки вибір концепції влади, фокусу дослідження та методу визначення найвпливовіших акторів у 1950-1960-х роках був багато в чому обумовлений професійною (дисциплінарною) приналежністю дослідника, цілком закономірно, що політологи частіше виявляли фракційну чи аморфну структуру влади, ніж соціологи. Але й у цьому випадку жорсткої залежності не спостерігалось: якщо політологи зафіксували лише 8 випадків пірамідальної структури влади з 30, то соціологи навіть частіше виявляли плюралістичну структуру влади, ніж пірамідальну (16 випадків проти 15).

Емпірична перевірка гіпотез змістовного порядку дала більшу варіативність результатів. Не підтвердилися гіпотези про те, що структура влади суттєво залежить від пропорції бізнесменів та (або) політичних лідерів у групі лідерів: і пірамідальна, і плюралістична структури влади виникали і за лідерства політиків, і за домінування бізнес-еліти. Чисельність групи лідерів дуже мало позначилася на структурі влади, хоча пірамідальні

структури влади дещо частіше виникали у спільнотах з невеликою кількістю лідерів. **Розмір міської спільноти істотно не впливає на структуру влади, а гіпотеза про те, що зростання населення позитивно корелює з плюралістичною структурою влади, не тільки не підтвердилася, а й було виявлено, що в містах із населенням, що швидко зростає, частіше виникає пірамідальна структура влади.** Не підтвердили і гіпотези про те, що менш централізовані системи виникають в інтегрованих спільнотах з гетерогенним населенням, а також про вплив регіональних відмінностей, індустріалізації та економічного потенціалу. З економічних показників **суттєвим фактором стала значна частка власності, що належить особам, які не проживають у даній спільноті,** наявність якої асоціюється з менш концентрованою структурою влади. Волтон підкреслив, що дана залежність несподівано виявилася дуже сильною: тільки у двох випадках мали місце пірамідальні структури влади, тоді як у 18 випадках були виявлені плюралістичні патерни влади.

Щодо гіпотез про вплив інституційно-політичних факторів на структуру влади, то вони підтвердилися наполовину. Роль чинника партійного змагання виявилася дуже значущою: що більше змагання між партійними організаціями, то менш концентрованою виявляється структура влади. У жодному місті з сильною партійною конкуренцією не було виявлено пірамідальної структури влади. У той самий час форма організації місцевого самоврядування виявилася несуттєвим чинником; передбачувана позитивна кореляція між менеджерською формою організації місцевої влади та пірамідальною структурою влади не тільки не підтвердилася, а й виявилася, що в цьому випадку частіше виникає плюралістична структура.

Нарешті, підтвердилося припущення, що міські спільноти розвиваються у напрямку більшої дисперсії влади.

Перш ніж інтерпретувати отримані результати, Волтон висловлює припущення, що деякі результати могли стати наслідком системних дисциплінарних або методологічних упередженостей (biases). Оскільки дані дослідника ясно продемонстрували зв'язок між виявленим типом структури влади та методом дослідження, Волтон спробував з'ясувати, якою мірою результати зумовлені впливом самого методу, переглядаючи результати виявлених залежностей, контролюючи фактор методу дослідження за допомогою багатовимірної техніки. Якщо статистично значущі відносини відтворюються і в умовах контролю фактора методу дослідження, це ставлення можна вважати валідним; якщо ж у останньому випадку дані не підтверджуються, то можна зробити висновок, що на незалежну змінну спочатку вплинув фактор методу або дисциплінарної приналежності дослідника. Серед чинників, які отримали підтвердження під час цієї перевірки, – тип міста, регіон, економічні ресурси, форма місцевого самоврядування та інших.

Таким чином, якщо результати дослідження Волтона розділити на дві групи – результати впливу методології та змістовні результати, то виявляється, що перша група переважає другу та багато гіпотез змістовного порядку не підтверджується. Виходячи з цього Волтон робить досить песимістичний висновок про те, що **стан досліджень у цій галузі «не дозволяє робити будь-яких остаточних генералізацій щодо розподілу влади в локальних спільнотах».** Але це, на його думку, не означає, що вивчена ним література, як і його власний аналіз, не мають сенсу: результати дослідження, у тому числі й непідтвердження гіпотез, дозволяють зробити низку пропозицій та рекомендацій для майбутніх досліджень влади.

Головна рекомендація Волтона, яка згодом неодноразово відтворювалася була багатьма аналітиками, полягає в тому, що в дослідженнях необхідно одночасно використовувати різні методи, а самі дослідники повинні добре розуміти, що їхня дисциплінарна приналежність може позначитися на результатах досліджень. Інші рекомендації Волтона стосуються необхідності дослідження ролі таких факторів, як частка економічного потенціалу осіб, які проживають за межами міста, та рівень партійної конкуренції, значущість яких була повністю підтверджена його власним аналізом. Волтон також звернув увагу на важливість більш систематичного вивчення динамічних (часових) параметрів структури влади, а також взаємозв'язку місцевих громадських структур з державними інституціями вищого порядку, на що згодом також постійно вказувалося в науковій літературі. Водночас Волтон висловив серйозні сумніви щодо можливості побудови надійних генералізацій, пов'язаних з економічними та демографічними факторами.

2. Дослідження Тері Кларка

Дослідження Тері Кларка цікаве тим, що в ньому була спроба виявити структуру влади в різних спільнотах і вплив на неї різних факторів за єдиною методикою. Дослідження було проведено в 22 штатах США, в 51 місті, що відрізнялися за своїми розмірами (від 50 тис. до 750 тис. осіб), за рівнем доходів населення, освітою, інституційною структурою публічної влади, активності громадських організацій тощо. Не включалися великі міста, які мають якісь унікальні характеристики. У дослідженні брали участь працівники Національного центру дослідження громадської думки при університеті Чикаго. Використовувалися як дані офіційної статистики, так і матеріали, отримані під час інтерв'ю. У кожному місті було опитано по 11 осіб, які не завжди були найактивнішими учасниками, але обов'язково знали інформаторів. До них входили: мер, керівники міських відділень Демократичної та Республіканської партій, президент найбільшого банку, головний редактор газети, що має найбільший тираж, президент Торгової палати, президент асоціації адвокатів, керівник найбільшої профспілки, керівник департаменту охорони здоров'я, директор програми оновлення міста та директор фонду підтримки госпіталю. **Інформація групувалася довкола чотирьох тем:**

1. оновлення міста,
2. вибори мера,
3. забруднення повітря
4. та програма боротьби з бідністю.

Їх вибір був зумовлений тим, що у цих сферах життєдіяльності міста брали участь різні групи акторів, між якими виникали різноманітні відносини. Безпосередня мета дослідження – виявити структуру прийняття рішень у локальних спільнотах шляхом порівняння патернів впливу у чотирьох різних сферах міської політики.

Для цього Кларк використовує «ерзац-рішеннявий метод». Суть його полягає в тому, що з'ясовується кількість основних акторів у кожній із чотирьох сфер прийняття рішень та ступінь їхнього перетину. При цьому береться до уваги їхня роль на п'яти різних стадіях процесу прийняття рішень на основі інформації, отриманої з наступного кола питань:

1. Хто ініціював дії з цієї проблеми?
2. Хто підтримував ці дії?
3. Хто цьому протидіяв?
4. Як протікав процес торгу, хто з ким домовлявся?
5. Яким був результат, чия позиція в результаті перемогла?

Накладаючи класифікацію проблемних сфер на класифікацію стадій процесу прийняття рішень, Кларк отримав матрицю, що складалася з 20 осередків, і на основі відповідних даних виводив індекс централізації для кожного міста, що вивчалось.

Як і в низці інших робіт, в основі індексу централізації виявляються два найважливіші виміри прийняття рішень – **участь** (чим більша кількість акторів, які беруть участь у прийнятті рішень, тим вищий ступінь децентралізації структури прийняття рішень, і навпаки) **та перетин** (чим менше збігаються кластери акторів у різних сферах прийняття рішень, тим вищий рівень децентралізації). Індекс централізації є результатом поділу загальної кількості акторів, що брали участь у рішеннях у різних сферах, на кількість сфер прийняття рішень у спільноті. Застосувавши цю процедуру до всіх досліджуваних спільнот (51 місто), Кларк отримав показники централізації в діапазоні від 3,25 до 9,38 [Clark, 1968b: 580].

Кларк наводить такий приклад, який прояснює суть процедури. Типова ситуація, що описується дослідниками як високо централізована або монолітна структура: **рішення ініціюється мером і підтримується міським бізнесом, в опозиції профспілки та місцева газета; превалує коаліція мера та бізнесу. Загальна кількість акторів у цій сфері прийняття рішень – 4. Якщо ці чотири актори відіграють аналогічні ролі в інших трьох проблемних сферах, то в цьому випадку загальна кількість акторів залишається 4, яка**

ділиться на число сфер прийняття рішень. Виходить, що в цьому місті показник централізації буде 1 і він опиниться внизу шкали децентралізації. Інший приклад: у кожній із проблемних сфер міської політики у прийнятті рішення бере участь 5 різних конфігурацій акторів. Загальна кількість акторів виходить 20 і при розподілі на 4 проблемні сфери рівень централізації виявляється рівним 5.

Природні проблеми виникли з урахуванням динаміки процесу прийняття рішень. Як співвіднести різні стадії ухвалення рішень? Чи можна вважати, що ініціація рішення більш істотна, ніж його підтримка, а наявність чисельної та впливової опозиції передбачає децентралізованішу систему прийняття рішень? Кларк загалом схильний ствердно відповісти на ці запитання. Однак він не наважується диференціювати вагу участі на різних етапах прийняття рішень через відсутність більш-менш суворої теорії, що обґрунтовує співвідношення значущості стадій прийняття рішень.

Результати дослідження Кларк аналізує у контексті тестування основних пропозицій, сформульованих ним раніше. Основна увага була приділена тим змінним, які становили ці теоретичні пропозиції. З огляду на високу кореляцію змінних між собою було проведено серію процедур факторизації кластерів змінних та з кожного кластера взяли одну чи дві найбільш значущі змінні. Далі з допомогою регресійного аналізу число змінних було скорочено. У результаті залишилося вісім незалежних змінних, які впливали на структуру ухвалення рішень (багатомірний коефіцієнт кореляції від 0,705 до 0,840) та дві змінні, що впливали на результати політичного процесу. Серед них опинилися чисельність населення, рівень бідності (частка населення з доходом менше 3 тис. дол.), виробнича активність (частка підприємств, на яких працювало понад 20 осіб), економічна диверсифікація (диверсифіковані – недиверсифіковані), частка високоосвіченого населення (медіана числа років, витрачених на навчання), частка католиків у структурі міського населення, активність добровільних громадських організацій (в основі лежали дані за часткою членів у Лізі жінок-виборців у кожному місті), індекс реформування системи міського управління, витрати бюджету (загальна величина видатків місцевої влади на душу населення) та витрати на програми оновлення міста (сума, що виділяється з місцевого та федерального бюджетів на оновлення міста на душу населення). У результаті було отримано первинну матрицю кореляції цих дванадцяти змінних.

З метою тестування пропозицій та оцінки порівняльної значущості кожної змінної Кларк описує відносини між змінними з допомогою дорожнього аналізу. В рамках даного аналізу він розглядає 6 змінних, що належать до демографічного складу та економічної бази міської спільноти (чисельність населення, рівень бідності, виробнича активність, економічна диверсифікація, рівень освіти та відсоток католиків), як константи та послідовно розглядає вплив цих незалежних змінних на 5 залежних змінних, тобто на рівень активності добровільних громадських організацій, форму міського управління, структуру прийняття рішень, загальні витрати бюджету та витрати на програми оновлення міста.

Найбільш значущими в контексті порівняльних досліджень є дані про структуру прийняття рішень, причини та фактори, що її зумовлюють, а також про її вплив на ефективність управління в місті (див. табл. 1).

Таблиця 1

Кореляція та шляхові коефіцієнти для залежної змінної: децентралізована структура прийняття рішень (Y) [Clark, 1968b: 585]

<i>Залежна змінна: децентралізована структура прийняття рішення (Y)</i>		
<i>Незалежна змінна</i>	<i>Кореляція незалежного порядку</i>	<i>Шляховий коефіцієнт</i>
Індекс реформування системи міського управління: W	-,548	-,586
Економічна диверсифікація: X ₄	,347	,477
Індустріальна активність: X ₃	-,008	-,213
Рівень бідності: X ₂	-,031	-,220
Частка високоосвіченого населення: X ₅	-,332	-,061
Активність добровільних громадських організацій: V	-,275	,105
Кількість населення: X ₁	,384	,066

Частка католиків: X ₆	,254	,000
Залишки	...	,676
R=,738 частка поясненої дисперсії = 55%		
Y* = 11,5429 + ,0000 X ₁ - ,0462 X ₂ - 0,393 X ₃ + 1,3340 X ₄ - ,2062 X ₅ + ,0012 V - ,6959 W		

* Нестандартизовані коефіцієнти регресії.

Загалом результати дослідження підтвердили основне загальне припущення Кларка, описане та обґрунтоване ним у низці робіт: чим більша горизонтальна та вертикальна диференціація в соціальній системі, тим сильніша диференціація між потенційними елітами, і тим більше децентралізованою є структура прийняття рішень, яка без встановлення інтегративних механізмів призводить до менш координованих відносин між секторами та нижчого рівня результатів управління. Ця загальна формула складається з кількох складових, які також були подані у вигляді окремих пропозицій та протестовані. Горизонтальна диференціація основних структур міської спільноти виражається у Кларка у показниках економічної диверсифікації та індексі реформування системи управління, а також асоціюється з чисельністю населення. Диференціація між елітами, хоч і не була заміряна безпосередньо, отримала відображення у показниках активності добровільних громадських організацій, що характеризує ступінь розвитку потенційних елітних груп за межами партійних та бюрократичних структур; ці потенційні елітні групи у певний момент можуть бути активно залучені до процесу ухвалення політичних рішень.

Усі зазначені вище змінні використовуються Кларком для формулювання набору конкретних пропозицій щодо їхнього зв'язку з характером прийняття рішень у міському співтоваристві. Щодо розміру міста Кларк, як і низка інших дослідників, обґрунтував таку гіпотезу: що більше жителів міста, то децентралізованіша структура прийняття рішень. Не всі емпіричні дослідження виявляли наявність цієї залежності, особливо якщо вивчалася порівняно небагато міст. Але у Кларка ця пропозиція була впевнено підтверджена. Як і інші дослідники, Кларк не переоцінює значущість чинника чисельності як такої, а наголошує, що зростання населення посилює диференціацію всього спектра інститутів міської спільноти – економічних, політичних, культурних та ін.

Відповідну пропозицію Кларк формулює наступним чином: **що більш диверсифіковані економічні структури співтовариства, то децентралізованіша структура прийняття рішень**. Припущення про залежність структури прийняття рішень від ступеня диверсифікації економічної структури висловлювали багато дослідників, але в більшості випадків емпіричного підтвердження даної пропозиції не було, у тому числі й у порівняльних дослідженнях Дж. Волтона (див. вище) та Клер Гілберт. Однак у дослідженні самого Кларка пропозиція повністю підтвердилася.

Диференціація у сфері громадських (політичних) інститутів є менш очевидною, ніж економічна диверсифікація. Оцінюючи її за допомогою індексу реформування системи міського управління, Кларк тим самим тестує низку окремих пропозицій, пов'язаних з інституційним устроєм місцевої влади та характером муніципальних виборів. Кларк вважає, що більш реформована система управління має сприяти встановленню більш централізованої системи ухвалення рішень. Він пояснює це тим, що вона менш диференційована, більшою мірою сприяє інтеграції спільноти і фактично є єдиною підсистемою. Зокрема, вибори, в яких кандидати не асоціюються з політичними партіями (nonpartisan elections), сприяють формуванню елітистської структури влади, оскільки вони загалом вигідні більш організованим та забезпеченим сегментам міської спільноти порівняно з менш забезпеченими та економічно успішними групами; підтримує елітистські тенденції та структура місцевого самоврядування, в якій ключову роль відіграють призначені менеджери. Було підтверджено і зв'язок між рівнем реформованості інститутів управління та ступенем його централізації; при цьому індекс реформованості виявився найсильнішим фактором централізації з усіх факторів, які представлені в його моделі.

Реформованість інститутів міського управління, у свою чергу, сильно корелює з освітнім рівнем населення: більш реформована система має місце в містах з вищим рівнем освіти. Тим часом одна з пропозицій Кларка говорить: чим вищий освітній рівень населення,

тим плюралістичнішою є структура прийняття рішень. Негативна кореляція між рівнями освіти та децентралізацією, що спостерігається в первинній матриці кореляції, зникає, коли починають враховуватися інші змінні моделі (шляховий коефіцієнт). Проте результати дослідження не підтверджують це припущення.

Інша змінна, тісно пов'язана з освітою населення, – рівень активності громадських добровільних організацій. Відповідна пропозиція Кларка – чим вища представленість (density) добровільних організацій, тим більш децентралізована структура прийняття рішень – також не була підтверджена результатами дослідження. Загалом виявилось, що високий рівень освіти позитивно корелює як з реформуванням системи управління, так і з рівнем громадянської активності. Але якщо перший фактор стимулює централізацію системи ухвалення рішень, то другий – скоріше сприяє формуванню плюралістичної структури влади.

Нарешті, не було підтверджено і пропозиції щодо зв'язку між рівнем промислового розвитку міста та децентралізацією – чим вищий ступінь промислового розвитку спільноти, тим більш децентралізована структура прийняття рішень. Швидше, як показує шляховий коефіцієнт, має місце зворотний зв'язок. Однак Кларк не вважає, що є підстави для таких висновків. Він зазначає, що, з одного боку, за міжнародними стандартами США є високорозвиненою індустріальною державою. З іншого боку, важливішими є наслідки індустріалізації – рівень добробуту, можливості та умови відпочинку, освіта, гармонійніші соціальні відносини, а не індустріалізація як така; тому якщо виникає якийсь розрив між індустріалізацією та її наслідками, то й зв'язок, що постулюється в даній пропозиції, не помітний. Одним із можливих вирішень проблеми є переформулювання пропозиції таким чином, щоб вона стосувалася не окремих міст, а більших регіонів чи цілих країн. Іншою стратегією може стати розвиток порівняльних досліджень, що включають міські спільноти менш розвинених країн.

Поряд із тестуванням пропозицій, що стосувалися впливу різних факторів на структуру прийняття рішень, Кларк розглядає й низку інших гіпотез. Найбільший інтерес у зв'язку з цим представляють результати його дослідження управлінської ефективності прийняття рішень. Одна з п'яти загальних пропозицій Кларка (пропозиція 2) свідчить: чим більш централізованою є структура прийняття рішень, тим більш передбачуваними є результати прийняття рішень, і тим більше вони виражають цінності та інтереси даного сектора. Якщо структура прийняття рішень децентралізована, то ймовірна наявність значної кількості коаліцій, які можуть ініціювати та домагатися прийняття різних рішень. У цьому випадку значно важче передбачати результати процесу прийняття рішень, ніж у спільнотах із більш централізованою системою прийняття рішень, де порівняно невелика кількість акторів визначає більшість основних рішень. Природно, що в останньому випадку вища ймовірність того, що рішення безпосередньо відображатимуть інтереси домінуючих акторів і сектора, який вони представляють.

Однак, як і з інших пропозицій, результати дослідження не підтвердили наявності позитивного зв'язку між ступенем централізації прийняття рішень та його ефективністю. Навпаки, в обох сферах прийняття рішень (загальні витрати бюджету та витрати на програми оновлення міста) результати виявились прямо протилежними до сформульованої пропозиції. Але оскільки деякі інші дослідження її підтверджували, Кларк вважав, що пропозиція не є хибною; швидше вона «не є закінченою» і «може належати до певних типів рішень». Прийняття рішень з питань фторидизації води, десеєграції шкіл та оновлення міста, на дослідження яких посилається Кларк, відрізнялися від рішень, що вивчаються самим Кларком, своєю крихкістю (fragility): у всіх цих сферах виникали дуже великі труднощі в здійсненні прийнятих рішень, оскільки для багатьох мешканців проблеми були новими, а деякі групи продовжували боротися проти вже ухвалених рішень. Кларк вважає, що в децентралізованих спільнотах невелика група незадоволених швидше приверне на свій бік лідерів чи потенційних лідерів, ніж у більш централізованих, де лідери настільки сильні, що можуть проігнорувати м'яку опозицію. У неусталених питаннях активна опозиція навіть невеликої групи незадоволених може відкласти або навіть зупинити реалізацію рішення, і слабка влада (або влада, яка змушена спиратися на підтримку багатьох груп) матиме більше проблем із виконанням рішення, ніж сильна. Тому Кларк дещо коригує свою пропозицію: ефективність

прийняття рішень з крихких (неусталених) проблем буде вищою у більш централізованій системі прийняття рішень.

Однак з часом відбувається звикання до нових програм та тем; останні стають менш крихкими, що відбивається на ефективності прийнятих рішень. У більш певних (традиційних) проблемах, таких як формування бюджету або прийняття програми оновлення міста, компроміс зазвичай веде не до патових ситуацій (як у неусталених проблемах), а до модифікації та подальшого розвитку прийнятих програм. Багато груп прагнуть використовувати рішення в цих сферах у своїх інтересах, і в децентралізованіших системах їх вплив вищий. Тому Кларк формулює і другу модифікацію даної пропозиції: ефективність прийняття рішень з усталених проблем у більш централізованій системі прийняття рішень буде нижчою.

Як видно з вищесказаного, результати порівняльних досліджень Волтона та Кларка, як і результати досліджень інших представників політичної науки та соціології, виявилися неоднозначними: якісь пропозиції були підтверджені, якісь ні. Що робити у тих випадках, коли пропозиції не підтверджуються? Кларк вважав за можливе скоригувати деякі пропозиції, а щодо ряду інших закликав до більш активної перевірки. У зв'язку з цим інтерес становлять спроби узагальнення вже проведених (узагальнюючих) порівняльних досліджень щодо найбільш значущих чинників. Сам Кларк представив порівняльні дані з чотирьох досліджень, серед яких, крім розглянутих вище досліджень самого Кларка та Волтона, були дослідження Клер Гілберта і Майкла Айкена (див. табл. 2).

Таблиця 2

Зв'язок між характеристиками спільності та децентралізацією влади

	<i>Гілберт</i>	<i>Волтон</i>	<i>Айкен</i>	<i>Кларк</i>
Кількість населення	+	0	0	+
Економічна диверсифікація	0	0	0	+
Висока частка економічного потенціалу, що належав нечленам спільноти		+	+	
Індустріалізація	0	0	0	0
Наявність військових об'єктів				–
Індекс реформованості системи управління				–
Непартійні вибори	–			
Наявність міського менеджменту	0	0	–	
Прямі вибори мера			+	
Змагання партій		+		+
Активність добровільних організацій				+ / –
Освітній рівень населення	0		0	+ / –

Позначення:

+ позитивний зв'язок,

– негативний зв'язок,

0 відсутність суттєвого зв'язку,

+ / – змішані результати, що залежать від вибору моделі,

пропуск – зв'язок не встановлювався.

Як видно з таблиці, не тільки багато пропозицій виявилися непідтвердженими, а й результати різних узагальнюючих (!) досліджень виявилися дуже різними. Тому цілком резонно погодитися з наведеним вище твердженням Волтона про те, що стан досліджень у цій галузі не дозволяє робити будь-яких остаточних висновків. При цьому слід визнати, що, незважаючи на невизначеність результатів, спроби пошуку та систематизації факторів, що визначають структуру влади у міських спільнотах, є дуже цінними, оскільки сприяють

впорядкуванню величезної кількості підходів і їх результатів у царині вивчення влади у міських спільнотах.